

Handel i vikingetiden

Handlen var med til at gøre vikingerne kendt i deres samtid og det var også en grund til de blev så kendte at vi stadig i dag kender dem. I den periode som vikingetiden strækker sig over, fra slutningen af 700-tallet til slutningen af 1000-tallet, kom vikingerne til at spille en rolle i den europæiske historie. En vigtig grund til dette var at de bragte varer fra Rusland og Byzans i øst til England, Frankeriget, Island og Grønland i vest. Vikingerne opbyggede et netværk af kontakter og handelsforbindelser i hele den nordlige del af Europa og de havde skibene der kunne fragte disse varer.

Det var handlen og ikke plyndringerne der bandt vikingernes verden sammen. En interessant historie udspiller sig ved den engelske vestkyst i år 789. Den angelsaksiske krønike fortæller af kongens foged ved Dorchester i Wessex modtog nogle danere der kom i deres skibe med venlighed, da han troede de var handelsfolk. Det var de ikke. Fogden blev dræbt og området plyndret. Det interessante her er at Fogden gik ud fra at folk der kom langvejs fra var handlende - ikke overfaldsmænd.

I perioden vokser byerne frem og de riget bliver samlet med i konger i toppen og med forsvarsværker som Danevirke ved grænserne. Begge dele viser at handelen var vigtig. Byerne var handelsteder hvor folk kom fra nær og fjern for at sælge og købe varer. Det at en hersker ville sikre en område mod plyndringer hænger også sammen med opblomstringen af handlen. Handelsfolk vil helst lave deres forretninger der hvor de kan se at der er en militær magt som kan beskytte dem og deres varer.

Udviklingen i skibsbygningen har også betydning for handlen i vikingetiden og hænger sammen med de nye varer der begynder at blive handlet i perioden. I løbet af vikingetiden begynder der at komme store skibe der er bygget alene med det formål at fragte mange eller store varer. Det passer med, at der fra 800-tallet også begynder at ske et skift med hvilke varer som handles. Hvor der tidligere i jernalderen primært havde været tale om luksusgenstande ændrede omfanget af handelsvarer sig nu til at være mere dagligdags ting f.eks. kværnsten af basaltlava fra Rhin-området og hvæssesten af skifer fra Norge. Dette skift betød dermed, at der i vikingetiden var tale om udveksling og transport af varer med stor vægt og fylde.

Litteratur om handel i vikingetiden

Der er skrevet meget om handel i vikingetiden.

Disse oversigtsværker om vikingetiden fortæller også om handel og i dem er det muligt at finde henvisninger til yderligere litteratur:

- Frank Birkebæk: *Vikingetiden i Danmark*. Viborg 2003 (s. 139-186: om handel & købmænd, bygrundlæggelse & håndværk og kunst).

- James Graham-Campbell med fl. (red.): *Vikingernes historie*. København 1997 (s. 78-99: om byer, handel & håndværk).

- Jørgen Jensen: *Danmarks Oldtid – Yngre Jernalder og Vikingetid 400 e.Kr. - 1050 e.Kr.* København 2004 (s. 427-470: om de første byer, handel og mønter mm.).

- Inge Skovgaard-Petersen med fl.: *Danmarks historie, bind 1. Tiden indtil 1340*. København 1977. (s. 114 – 145: om byer, økonomi og handel)

- Else Roesdahl: *Vikingernes verden*. København 2001 (s. 118-140: om omsætning, sølv og varer samt handel og byer).

- Peter Sawyer: *Da Danmark blev Danmark, 700 – 1050*. Gyldendal og Politikens Danmarkshistorie bd. 3. København 1993 (s. 49-52: om handelens vækst, s. 52-55: Om Ribe, s. 56-61: om handelspladser i de baltiske lande og i Skandinavien, s. 62-75: om Hedeby, som kaldes Slesvig, s. 201-212: om sølvalderen, s. 310-319: om de danske mønter, s. 320-333: om byer, s. 334-344: om håndværkere & s. 345-348: om fremmed indflydelse: handel og diplomati).

- Carl Harding Sørensen: *Vikinger og togter*. København 1990 (s. 62-75: diverse skriftlige kilder som omtaler handel).

Her er et udvalg af mere specialiserede bøger og artikler, der handler om handel i vikingetiden eller handelsvarer:

- Holger Arbman: "Birka". I: Ole Klindt-Jensen: *Berømte fund fra Vikingetiden*. København 1977, s. 98 – 140.

- Charlotte Blindheim & Birgit Heyerdahl-Larsen: *Kaupang-funnene*. Bd. 2. Oslo 1999 (s. 47-58: om smykker, beslag o.a. af fremmed oprindelse & s. 149-152: om hvordan handelen fungerede).

- Helen Clarke & Björn Ambrosiani: *Towns in the Viking Age*. London 1995 (s. 46-90: Towns in the Viking Homelands, s. 90-107: The Vikings in Britain, s. 107-128: Towns in the Slavonic-Baltic area, s. 128-173: Towns in the north, east and west: their physical structure and economy).

- Hildegard Elsner: *Wikinger Museum Haithabu; et portræt af en tidlig by*. Neumünster 1992 (s. 93-104: om handel & håndværk).

- Claus Feveile: "Fra Danere til Danmark fra 400 til 1000 e.Kr". I: Evert Kramer (red.): *Frisere, Saksere og Danere. Kulturer ved Nordsøen, 400 til 1000 e.Kr*. Haag 1996 (s. 46-64, s. 74-81 & s. 89-98: om handel).

- Peter Foote & David M. Wilson: *The Viking Achievement*. London 1970 (s. 191-231: om handel og byer).

- Signe Horn Fuglesang: "Masseproduktion i vikingetid". I: Else Roesdahl (red.): *Viking og Hvidekrist, Norden og Europa 800 – 1200*. København 1992, s. 198 – 199.

- Richard Hall: "Danelagens byer". I: Else Roesdahl med fl. (red.): *Vikingerne i England*. London 1981 (s. 95-140: mest om York).

- Knut Helle: "Handelens veier". I: Niels Lund (red.): *Viking og Hvidekrist*. Et internationalt symposium på Nationalmuseet. København 2000, s. 129-156.

- Lotte Hedeager: "Krigerøkonomi og handelsøkonomi i vikingetiden". I: *Norden og Europa i vikingetid og tidlig middelalder*. København 1994, s. 36 – 68.

- Wilhelm Holmqvist: *Vikinger på Helgö och Birka*. Stockholm 1979 (s. 39-45: om Helgö som central handelsplads & s. 94-118: om Birka: handel & håndværk).

- Stig Jensen: "Handel med dagligvarer i vikingetiden". I: *Hikuin 16*. Højbjerg 1990, s. 119 – 138.

- Stig Jensen: *Ribes Vikinger*. Ribe 1991.

- Birgit Heyerdahl-Larsen: "Fremmede saker, kulturkontakter". I: Charlotte Blindheim et al: *Kaupang-funnene*. bd. 1. Oslo 1981, s. 175–180.
- Niels Knud Liebgott: "Ben, tak, rav og hvalrostand". I: Else Roesdahl (red.): *Viking og Hvidekrist, Norden og Europa 800 – 1200*. København 1992, s. 202 – 204.
- Sven-Olof Lindquist (red.): *Society and trade in the Baltic during the Viking Age*. Visby 1985.
- Jan Skamby Madsen: *Ottar og Wulfstan – to rejsebeskrivelser fra vikingetiden*. Roskilde 1983.
- Ulf Näsman: "Om fjärrhandel i Sydskandinaviens yngre järnålder. Handel med glas under germansk järnålder och vikingetid". I: *Hikuin 16*. Højbjerg 1990, s. 89 – 118.
- Klaus Ransborg: Handel, plyndring eller landbrugsekspansion. I: *Historisk tidsskrift*, bind 81. 1982 -1983, s. 205 – 218.
- Thorkild Ramskou: *Vikingernes Handel*. København 1985.
- Peter Sawyer: "Økonomi och bebyggelse". I: Else Roesdahl (red.): *Viking og Hvidekrist, Norden og Europa 800 – 1200*. København 1992, s. 126 – 135.
- Bergljot Solberg: *Jernalderen i Norge – 500 før Kristus til 1030 etter Kristus*. Oslo 2000 (s. 294 – 300: om handelsvirksomhed – som grundlag for høvdingmagt).
- Patrick Wallace: "Ireland's Viking Towns". I: Larsen, A.C. (ed.): *The Vikings in Ireland*. Roskilde 2001, s. 37 - 50.
- Steen Hvass & Birger Storgaard (red.): *Da klinger i muld – 25 års arkæologi i Danmark*. Århus 1993.